

21. Schwartau W. Asymmetrical Adversaries / Winn Schwartau // ORBIS. – Vol. 44. – No. 2. – Spring 2000. – Pp. 198–199.

Волянук О. Я. Общая память в условиях политической асимметрии

Описаны научные подходы к пониманию сущности общей памяти и сообществ памяти. Проанализировано значение мемориальных исследований для решения актуальных проблем политической асимметрии.

Ключевые слова: общественная память, общая память, сообщество памяти, политическая асимметрия, парадокс асимметрии.

Volyanyuk O. Common memory in terms of political asymmetry

The main approaches to the understanding of the essence of common memory and memory communities are described. The significance of the memory studies to address the pressing problems of political asymmetry is analyzed.

Keywords: public memory, common memory, community memory, political asymmetry, paradox of the asymmetry.

УДК 347.218.2.008.4 (4)

Баланюк Юліана Сергіївна,
здобувач кафедри міжнародних відносин
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РАДИ ЄВРОПИ У СФЕРІ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

В даній статті охарактеризовано основні міжнародні конвенції, які являються нормативним забезпеченням роботи Ради Європи у сфері збереження культурної спадщини. Виділено основні аспекти Рамкової конвенції про значення культурної спадщини для суспільства, та її внесок у європейську пам'яткоохоронну галузь.

Ключові слова: Рада Європи, культурна спадщина, Європейська культурна конвенція, Конвенція про охорону архітектурної спадщини, Європейська конвенція з охорони археологічної спадщини (переглянута), Рамкова конвенція про значення культурної спадщини для суспільства.

Окрім ЮНЕСКО та інших міжнародних інституцій що опікуються питаннями охорони культурної спадщини, значну роль у розробці нормативних та практичних рекомендацій для покращення збереження згаданої сфери відіграє Рада Європи.

Дослідження діяльності інституцій культурно-історичного сегменту посідає помітне місце у працях як вітчизняних, так і зарубіжних культурологів, соціологів, мистецтвознавців. Головні аспекти міжнародної охорони культурної спадщини висвітлені у працях М.М. Богуславського, Л.В. Прибеги та ін. [1, 2].

Рада Європи – міжнародна організація 47 держав-членів в європейському просторі, яка була створена у 1949 році з метою досягти більшої єдності між країнами Європи для захисту та впровадження ідеалів і принципів, які є їх спільною спадщиною, і сприяння їх економічному та соціальному прогресу [3]. Враховуючи впливовість даної організації на міжнародній арені, актуальним виявилось і вивчення діяльності Ради Європи у сфері збереження культурної спадщини.

19 грудня 1954 року в Парижі була підписана Європейська культурна конвенція, яка визначає офіційні рамки діяльності Ради Європи в сферах освіти, культури, культурної спадщини, молоді та спорту [4]. У 1955 році Європейська культурна конвенція вступила в силу в якості основного інструменту, через який 48 європейських держав висловили свою

прихильність до культурної співпраці. Задля подолання старих розмежувань, запобігання новим конфліктам та зміцнення демократії, початковими завданнями Конвенції стали:

- заохочувати європейців зберігати власну культурну спадщину (в т. ч. мову, історію та культуру) та визнати її частиною більш широкої «європейської» спадщини;
- сприяти мобільності людей та об'єктів культури з тим, щоб допомогти зрозуміти культуру та культурну спадщину інших країн;
- заохочувати розширення культурного співробітництва на всьому континенті [4].

Збереження культурної спадщини залишається пріоритетним завданням останніх років в культурній політиці держав-членів Ради Європи. У 2005 році Рада Європи та її держави-члени відзначали 50-річчя Європейської культурної конвенції двома конференціями міністрів (в м. Фаро і м. Вроцлав), а також рядом семінарів з експертами культурної політики (м. Страсбург). Третя зустріч на вищому рівні глав держав і урядів Ради Європи також була проведена у 2005 році (м. Варшава).

Збереження культурної спадщини є одним з головних завдань культурної політики держав-членів Ради Європи. Основу охорони об'єктів культурної спадщини в Європі складають три основні конвенції: Конвенція про охорону архітектурної спадщини (Гренада, 1985 р.), Європейська конвенція з охорони археологічної спадщини (переглянута, Валлетта, 1992 р.), Рамкова конвенція про значення культурної спадщини для суспільства (Фаро, 2005 р.)

Конвенція про охорону архітектурної спадщини була підписана у 1985 р. в Іспанії у м. Гренада, набула чинності у грудні 1987 р. Складається з 27 статей. Норми конвенції стосуються нерухомих об'єктів архітектурної спадщини, згідно зі статтею 1, ними вважаються: пам'ятки, комплекси будівель, пам'ятні місця, які мають історичну, археологічну, мистецьку, наукову, технічну чи соціальну цінність [5].

Конвенція окреслює загальні правила до країн-членів щодо визначення об'єктів спадщини і формування належних списків (ст. 2), внутрішні заходи збереження та охорони (ст. 3 – 5, 7, 8), вимоги до їх фінансування (ст. 6). Визначено також умови для застосування санкцій у разі порушення законодавства про захист архітектурної спадщини (ст. 9) і впровадження комплексної політики щодо її збереження (ст. 10 – 13), принципи співпраці держав і недержавних структур у зазначеній сфері (ст. 14). Сформульовані способи підготовки фахівців, поширення інформації, науки і підвищення поінформованості громадськості (ст. 15, 16) [5].

Гренадська Конвенція також регулює питання налагодження міжнародного співробітництва держав-учасниць і координації європейської політики галузі збереження спадщини. Сюди входить: обмін інформацією про методи дослідження та збереження архітектурної спадщини, шляхи узгодження потреб її охорони з потребами культурної, економічної і соціальної сфер, можливості застосування новітніх технологій реставрації і методи управління спадщиною, а також засоби розвитку архітектурної творчості як внеску сучасності в європейську спадщину (ст. 17); технічна допомога (обміну досвідом і фахівцями) (ст. 18); підтримка обміну спеціалістами та особами, відповідальними за підвищення кваліфікації (ст. 19) [5].

Європейська конвенція з охорони археологічної спадщини (переглянута Європейська конвенція з охорони археологічної спадщини 1969 р.) – міжнародно-правовий документ підписаний у м. Валлетта (Мальта) у 1992 році, набула чинності через 3 роки. Складається з преамбули і 18 статей, які спрямовані на врегулювання відносин охорони археологічної спадщини в Європі. Конвенція є кроком до вдосконалення уніфікованих норм охорони археологічної спадщини в Європі зазначених в попередній однойменній Конвенції 1969 року. Новий текст робить збереження та примноження археологічної спадщини однією з основних цілей регіональної культурної політики Європи.

В преамбулі Європейської конвенції з охорони археологічної спадщини підтверджується важливість запровадження напрацьованих міжнародних норм та процедур

для забезпечення покращення збереження згаданої сфери. Підкреслюється, що відповідальність за охорону археологічної спадщини має покладатися не тільки на безпосередньо заінтересовану державу, а й на всі європейські країни з метою зменшення ризику руйнування і сприяння збереженню такої спадщини шляхом заохочення обмінів експертами і досвідом [6].

Задля вдосконалення норм попередньої Європейської конвенції з охорони археологічної спадщини 1969 року в статті 1 переглянутої конвенції визначається поняття археологічної спадщини, яке, згідно згаданої статті, включає в себе: споруди, архітектурні ансамблі, розбудовані та облаштовані ділянки території, рухомі об'єкти, інші пам'ятки, а також їхній контекст, незалежно від місця розташування на суходолі або під водою [6]. На держави-учасниці покладено обов'язок комплексного збереження археологічної спадщини (ст. 5). Конвенція встановлює керівні принципи для фінансування розкопок, наукових досліджень та їх публікацій. Не менш важливим є також збір і поширення наукової інформації, поглиблення поінформованості громадськості, запобігання нелегальному обігу об'єктів археологічної спадщини та взаємна технічна та наукова допомога [6]. Робиться застереження: «ніщо в цій (переглянутій) Конвенції не порушує дво- або багатосторонніх договорів між країнами-учасницями, що вже існують чи будуть укладені, стосовно незаконного обігу предметів, які мають археологічну цінність, або повернення їх законному власникові» (ст. 11). Тобто Європейська конвенція з охорони археологічної спадщини 1992 р. у міждержавних відносинах не зачіпає питань власності щодо елементів археологічної спадщини, а стосується в основному міжнародної співпраці у цій сфері на рівні взаємного інформування і залишає широкий простір для застосування норм інших спеціальних актів.

Рамкова конвенція про значення культурної спадщини для суспільства підписана у 2005 році у м. Фаро, Португалія. Вона заснована на ідеї, що знання та використання культурної спадщини є частиною права громадян на участь у культурному житті, як це визначено у Загальній декларації прав людини. Текст конвенції визначає спадщину як ресурс для розвитку людського потенціалу, розширення культурного різноманіття і заохочення міжкультурного діалогу. Рамкова конвенція є доповненням на європейському рівні багатосторонніх документів, розроблених ЮНЕСКО на початку 21-го століття на глобальному рівні, а саме Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини (2003) і Конвенції про охорону та заохочення різноманіття форм культурного самовираження (2005). Серед цих документів Рамкова Конвенція виділяється за рахунок динамічного та інноваційного підходу, при якому, вперше, люди, а не об'єкти займають центральне місце у збереженні спадщини. Крім питань збереження, необхідних механізмів захисту, Конвенція підкреслює два підходи до покращення роботи сфери збереження спадщини. По-перше, це «Право на культурну спадщину», в рамках якого кожна людина має право на користування культурною спадщиною, при повазі прав та свобод інших людей. По-друге, поняття «спільнота спадщини», яке включає в себе різну кількість людей і дозволяє громадянам в повній мірі брати участь в будівництві спільного спадку Європи [7]. Тобто, мова йде про партнерство між громадянським суспільством і органами державної влади. Відповідно до тексту Конвенції, залучення громадянського суспільства розглядається як важливий аспект різноманіття форм культурної спадщини. Це є необхідною умовою для появи колективної відповідальності за спадщину, яка забезпечить єдину реальну гарантію збереження спадку в довгостроковій перспективі, і його різноманітність. Таким чином, залишається задача розробити механізми для забезпечення спільних дій громадянського суспільства та влади, громадян та експертів.

Нагляд за дотриманням положень згаданих Конвенцій покладено на Комітет експертів, який утворюється Комітетом міністрів Ради Європи відповідно до положень Статуту Ради Європи (ст. 17) [3]. Комітет експертів періодично доповідає Комітетові міністрів про діяльність держав-учасниць у даній сфері, про здійснення принципів Конвенцій, а також про свою власну діяльність, пропонує заходи для реалізації положень

Конвенцій, дає рекомендації щодо запрошення держав, які не є членами Ради Європи, приєднатися до Конвенцій.

Культурна, економічна та екологічна відповідальність країни перш за все характеризується рівнем збереження її культурної спадщини. Як зазначається в 10 статті Рамкової Конвенції Фаро, охорона пам'яток культури є ядром «сталого економічного розвитку» [7]. Культура і культурна спадщина - життєво важливі аспекти існування розвинутої, демократичної держави. Адже тільки вивчаючи історію, переймаючи культуру наших предків, знаючи своє минуле - можна побудувати гідне майбутнє і зберегти можливість торкнутися до історії майбутнім поколінням.

Література:

1. Богуславський М.М. Международная охрана культурных ценностей / М. М. Богуславський. – М.: Международные отношения, 1979. – 192 с., ил.;
2. Прибега Л. В. Міжнародна охорона культурної спадщини / Л. В. Прибега. – Охорона культурної спадщини. 36. міжнародних документів. – К.: АртЕк, 2002. – С. 6-17.
3. Statute of the Council of Europe. [Електронне джерело] // Офіційний сайт Ради Європи. – Режим доступу: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/001.htm>
4. Europe Cultural Convention. [Електронне джерело] // Офіційний сайт Ради Європи. – Режим доступу: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/018.htm>
5. Convention for the Protection of the Architectural Heritage of Europe. [Електронне джерело] // Офіційний сайт Ради Європи. – Режим доступу: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/121.htm>
6. European Convention on the Protection of the Archaeological Heritage (Revised). [Електронне джерело] // Офіційний сайт Ради Європи. – Режим доступу: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/143.htm>
7. Council of Europe Framework Convention of the Value of Cultural Heritage for Society. [Електронне джерело] // Офіційний сайт Ради Європи. – Режим доступу: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/199.htm>

Баланюк Ю. С. Правовое обеспечение деятельности Совета Европы в области сохранения культурного наследия

В данной статье охарактеризованы основные международные конвенции, которые являются нормативным обеспечением работы Совета Европы в сфере сохранения культурного наследия. Выделены основные аспекты Рамочной конвенции о значении культурного наследия для общества, и его вклад в европейскую памятникоохранную отрасль.

Ключевые слова: *Совет Европы, культурное наследие, Европейская культурная конвенция, Конвенция об охране архитектурного наследия, Европейская конвенция по охране археологического наследия (пересмотренная), Рамочная конвенция о значении культурного наследия для общества.*

Balanyuk J. The legislation of the Council of Europe in the field of cultural heritage protection

In this paper describes the main international conventions, which are the regulatory provision the Council of Europe in the field of cultural heritage preservation. Characterize the basic aspects of the Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society and its contribution to the protection of European heritage.

Keywords: *Council of Europe, Cultural Heritage, European Cultural Convention, the Convention on the Protection of the Architectural Heritage, the European Convention for the Protection of the Archaeological Heritage (Revised), the Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society.*